

verder gaat, en bij den een vroeger, bij den ander later, maar bij allen zonder onderscheid, toch binnen een aanwijsbaar tijdsverloop, vernietiging van het leven ten gevolge heeft.

Wie nu in onzen tegenwoordigen tijd het menschelek lichaam en het leven van den mensch in dat lichaam onderzoekt, nadat ons lichaam eenmaal zoo goed als overal in dien gebrekkigen toestand gekomen is, kan wel tot geen andere conclusie komen, dan dat 't menschelek leven een eerst aanwastende, dan op stand blijvende, en ten slotte afnemende factor is, die vanzelf moet eindigen in den dood. Wel staat hier tegenover, dat de eerste menschen tot bijna 1000 jaar geleefd hebben, zoals dit zelfs nog met Noach het geval was, maar sinds nam de levensduur van den mensch toch snel af, en reeds Mozes kon zingen van „de jaren des menschen die 70 jaren zijn, en zoo ze meer sterk zijn, 80 jaren“. Al kwam dan ook af en toe nog bericht, vooral uit het Oosten van Europa, van personen die zeer oud werden, zoals het verhaal van zekeren Essighan die 144 jaar oud werd, van Thomas Parre die de 152 haalde, en van den Hongaar Bouzin die eerst op 172-jarigen leeftijd stierf (een drietal dat nog met andere voorbeelden te vermeerderen ware) toch blijven dit uitzonderingen op den algemeenen regel, die nog altoos de 70 jaren als de gewone grens van het menschelek leven aanwijst. Toch neemt dit niet weg, dat de natuurgeschiede er steeds meer met nadruk op wijst, hoe in 't menschelek lichaam zelf allerlei gegevens aanwezig zijn, niet alleen om 't lichaam in stand te houden, maar ook om generend tegen ingedrongen schade op te treden. En in verband hiermede nu is het toch in hooge mate opmerkelijk, dat men bij de oorspronkelijke bewoners van Australië verhalen uit oude tijden gevonden heeft, die zelfs nu nog op de levensopvatting dier stammen inwerken, en waaruit een volksoepvatting spreekt, die ganschelijk van geen natuurlijke sterven weten wilde en uitging van de onderstelling, dat niemand vanzelf dood gaat, maar dat zij, die niet door ziekte of ongeval te gronde gaan, vermoord worden door ongezinde geesten. Geveer gelijke opvatting vond men evenzo bij negerstammen in Midden-Afrika, en bij de Eskimo's. Voeg hier nu aan toe, dat geleeskundigen als Dr. William A. Hammond en Dr. Thomas J. Allen er voor uitkwamen, dat er naar hun vaste overtuiging in den aanleg van den mensch geen enkele reden is waarom hij sterven zou, en dat de vernieuwing van het lichaam ook op ouderen leeftijd doorgaat, en dit alles saam strookt dan toch geheel met de Schriftbetuiging, dat de dood van nature niet bij den mensch hoort. Van hier nu tot de erkenning, dat de dood onnatuurlijk is, t. g. tegen Gods bestel en de natuur ingaande is, en alzoo van nature ook niet bij het dier hoort, ligt slechts één schrede. Durft ge nu die één schrede vrijelijk voort te schrijven, op grond van wat Salomo in den Prediker ons verzekert, dat mensch en dier in deze lotgemeenschap, dan vervalt alle onzekerheid, en verstaat ge de volle betekenis van het ontzettende woord tot den eersten mensch: Zoo ge uw God verlaat, dan, maar ook dan alleen, zult ge den dood sterven.

Dr. A. K.

„De eilanden zullen mij verwachten“.

(ADVENT)

Want de eilanden zullen mij verwachten, en de schepen van Thariss voerster, om uwe kinderen van verre te brengen, hun silver en hun goud met hen, tot den naam des HEEREN uws Gods, en tot den Heilige Israels, dewijl Hij u heerlijk gemaakt heeft. Jesaja 60: 9.

Wie van de kust van het Heilige land westwaarts koers zet, verliest zich welhaast in een zee van eilanden sonder taal. Cyprus, Rhodes, Kreta, ook uit Paulus historische overblik, zijn er de grootste van, maar de middelgrote en kleinere eilanden krioelen in getale sonder eind van Afrika's kust tot Constantijnople; en ver achter die strakke lijn komen dan nog die machtige eilanden, die zich om Italië slingeren; een positie die er al te saam toe geleid had, om, als men in Israël bedoelde van Europa te spreken, het niet Europa te noemen, maar zonder nadere aanduiding te gewagen van: *De eilanden*.

Als dus de Heere in Jesaja 60: 9 zegt: „De eilanden zullen mij verwachten“, dan doelt dit op de verwachting die in ons werelddeel, in Europa, reeds lang vóór Christus geboorte werkte, en die er toe leidde zou, om uit Arië de komst van den Heiland te begroeten.

Die verwachting was heel anders dan in Israël. In het Heilige Land toch was de komst van den Messias opzettelijk eeuwig na eeuwig aangekondigd, aangekondigd in steeds duidelijke trekken; in ons werelddeel daarentegen bleef die verwachting meer het karakter van een heimwee der volkeren dragen. Het was een gewaarwording dat 't zoo niet langer kon, dat andere tijden komende waren, en dat uit 't Oosten 't licht over Europa zou opgaan.

Het best verstaat ge dit, zoo ge de apostolische misie met onze tegenwoordige Zending vergelijkt. Paulus, een man alleen, slechts nu en dan verteld van enkele helpers, trekt in twee, drie jaar eerst heel Klein-Azië, en trakt heel het Zuiden van Europa door. In minder dan geen tijd verrijzen dan vijf tocht-acht-veertien Kerken van Christus, ten slotte ook in Rome. Van die enkele steden uit gaat 't Evangelie heel 't land in. En er wie nadachten zich helder rekenschap van 't gebeurde konden geven, sloeg al meer de geest der bevolking om, en was het Christendom een macht in land na land geworden. Dit nu was alleen daaraan te danken, dat er destijds in die landen geestelijke honger was, en die geestelijke honger is 't, dien Jesaja aldus uitdrukte, dat alles „wachende“ was op den Heere. Een gang van zaken zoo heel anders dan bij de latere sending, die uit Europa zich naar Azië keerde. Hierbij juist dat af-

mattende wortelen met 't ontbreken van den geestelijken honger, schier enkel zelfvoldaanheid, zoo niets van „een wachten op den Heere.“

In dat wachten op den Heere, die komen zou, wortelt de Advent-gedachte, die pas in de 6e eeuw vaster vorm aannam; later breed werd uitgewerkt; zoo ten laatste tot een geloofsconflictheid; en deswege onder ons, Gereformeerden, geen gang meer vond. Alleen onze Kerken lieten die viering glijpen. Het mocht niet worden, zoo oordeelde men onder ons, gedurende de hoogfeesten des Zaligmakers besleiden, dan hem weer kwijtraken, om zoo tenslotte eerst in November weer het heimwee naar het Kerstfeest te doen opkomen. Christus moest elken dag en elken nacht ons besit zijn. Nooit en nimmer mocht onze ziel, na den Heiland eens ontvangen te hebben, weer van Hem scheiden. En daarom kon er niet wel plaats zijn voor een terugkeren telken jare van de gedachte, dat ons hart, van den Christus vervreemd, nog pas het heimwee naar den Heiland poogde te kweken. En dit niet ten onrechte. Er was ook op dit punt misbruik ingeslopen, en tegen dit misbruik keerde zich volkomen juist ons protest.

Zóó echter was volstrekt niet de oorspronkelijke bedoeling geweest. Advent beteekent: de komst van den Christus, en hierbij dacht men zich drieërlei komst des Heeren tot het creatuur. De eerste komst was zijn komen tot Bethlehem; de tweede was zijn komen tot de Kerke; en de derde was zijn komen tot het hart der geloovigen. Mocht men zich nu in dit alles niet indenken, dan moest natuurlijk ook het Kerstfeest wegvallen, gelijk het in Schotland hiertoe dan ook kwam. Bij gematigden zin daarentegen staat er toch waarlijk niets aan in den weg, dat we bij het naderen van het groote Kerstfeest terugleven in den toestand van ons menschelek geslacht voor Bethlehem. Dat we, de komst des Heeren tot Bethlehem herdenkende, den ernst van ons geloof verhoogen, door weer in te leven in de gedachte, dat de eerste komst van Christus tot de Kribbe vanzelf zijn tweede komst ten oordeel insluit. En bovenal, dat de komst van den Heiland tot de wereld ons persoonlijk niet baten kan, zoo ze niet gevolgd wordt door de persoonlijke komst van Jesus tot ons eigen hart.

Het kan dan ook niet anders, of de prediking van het Evangelie in de laatste weken voor het groote Kerstfeest houdt zich toch altoos met de komst des Heeren, en dit is zijn Advent, bezig. Slechts loopt, wie dit sonder leidende gedachte onderneemt, steeds 't gevaar dat hij zijn hoorders verwarre. Vandaar de vrucht die 't geven kan, zoo wat de Kerk van ons dootleeft, ook op ons zinnen en peiken ons naderen, en dan is er zeker seker niet licht een vruchtbaarder gedachte tot de gemeente te brengen, dan het verwachten van den Heiland in al zijn stadiën en vormen.

Ook persoonlijk gaat dit door. Mislidde toch niemand zich zelf door zich in te beelden, dat er ook in zijn eigen gemeenschap met den Heiland nimmer wisseling in temperatuur zou plaats grijpen. Alle band van sielgemeenschap kan langzaam, kan gewoon, en kan langzaam wezen. Zelfs tusschen ouders en kinderen ontwaart ge telkens zulk verschil. Er zullen oogenblikken zijn, dat een moeder geheel in liefde voor haar kind opgaat; dan weer zullen er uren komen, dat ze aan haar kind nog wel denkt, maar toch vol is van allerlei andere zorgen; en soms zelfs kunnen er oogenblikken komen, dat ze haar kind zoo goed als vergeet. En zoo vergaat 't ook bij alles. Zoo is 't tusschen vrienden. Zoo is 't tusschen man en vrouw zelfs. Zoo is 't overal en op elk terrein, waar de zielen des menschen zich door den liefdeband met anderen voelt saamgestrengd. En zoo is 't dan ook voor wat aangaat onzen sielband aan Jesus. Ook in deze liefde zullen er uren zijn, dat 't één jubelen en één glorie in ons hart is, dan weer zal allerlei anders beslag op ons leggen; en zelfs zullen er uren kunnen intreden die ons *ander* onzen Heiland vinden. Zelfs dieper moet dit opgevat.

Ook geheel afgescheiden van de temperatuurswisseling in deze onze liefde, die niet allerlei wisselende omstandigheden en beproevingen van zelf voortvloei, is er in het geloofsleven, zoo 't echt is, een allengs zich verdiepen, ook een zich verdiepen van het saamleven met onzen Heiland. Dat voelt men van achter pas. Wie als jeugdige van jaren zijn Heiland werd toegebracht, kon zich nauwelijks inbeelden, dat hij niet reeds aanstonds den vollen Heiland bezat. Dat komt daardoor, dat zulk een jeugdige persoon nog de noden van zijn eigen ziel niet te helle kent, en daarom evenmin verstaat wat Jesus nog in hem te vervullen heeft. Gaat nu zijn geloofsleven al voort en verder, dan ontwaart hij allengs, dat er nog een geheel verborgen terrein in zijn zielsleven is, dat evenmin buiten Jesus kan, en toch nog niet door den Heiland vervuld werd. Het is dan, alsof zijn geloofsleven zich in verdiepingen uitzet. Voor wat nu de gemeenlijk bewoende verdieping aangaat, vond hij zijn Heiland, en bleef hem niets te wenschen over. Maar sinds ontwaart hij, hoe er nog lagere verdiepingen in zijn geloofsleven zijn, die nog onbevredigd bleven, en uit die lagere verdieping hoort hij dan allengs een geroep opgaan, of ook daarin zijn Heiland mocht indalen. Daar toch was ook wel de „verwachting“ reeds, maar nog niet de „vervulling“. En is hij die periode dan weer door, zodat ook in die tweede verdieping de weelde van zijn Heiland indaalde, dan ontwaart hij op zijn ouden dag, dat er nog een derde, nog diepere verdieping daarbeneden lag, en ook uit die diepte hoort hij weer het roepen opkomen van een ziel die haar Heiland verwacht. En zoo gaat 't door en voort. Altoos een nieuw verwachten, en altoos weer rijker vervulling. Tot straks de ingang in het Vaderhuis komt, en dan eerst wijkt alle heimwee.

Dr. A. K.

Amsterdam, 13 December 1912.

De eerste der beide Inaugurele oraties, die het begin van December ons bieden zou, werd Vrijdag 6 December gehouden in het Gebouw van den Werkenden Stand voor een talrijk publiek van belangstellende hoorders. Dr. P. A. E. Sillevius Smitt, die na een aancienltel en naar rangorde van benoeming, het eerst aan de beurt was, aanvaardde zijn ambt met een rede over de betekenis van het Gereformeerde beginsel voor de Ambtelijke Theologie, waarvan de pers het volgende verslag bevatte:

Spr. ving zijn rede aan met er op te wijzen, dat aan de Ambtelijke Theologie met de Dogmatiek van meerdere zijden het lot ten deel

gevallen is, om te worden geplaatst buiten den kring der wetenschap, die van allen metafysischen grondslag moest worden losgemaakt. Daardoor wordt aan de Theologie niet alleen het hart uitgenomen, maar ook de hand afgehouden. Indien de Theologie niet meer leeft uit haar eigen principium, de bijzondere openbaring Gods, is zij in dubbelen zin ten doode opgeheven. Ze moet haar plaats als zelfstandige wetenschap verliezen, maar bovendien wordt ook het contract met het leven der kerk verbroken. Deze beide levensvoorwaarden voor de Theologie, haar innerlijke ongeschondenheid en haar bruikbaarheid voor het leven, hangen samen met het principieel standpunt onder Hoogeschool. Daarom is als onderwerp der rede genomen: DE BETEKENIS VAN HET GEREFORMEERDE BEGINSEL VOOR DE AMBTELIJKE THEOLOGIE.

Vooraf moet de aandacht gevraagd voor de betekenis ten aanzien van dit deel der Theologie van een principieel uitgangspunt als zodanig. Het kan niet verwonderd, dat er met „Voraussetzungslosigkeit“ bij de Ambtelijke Theologie niet veel uit te richten viel, wijl zij onmiddellijk betreft de levensfunctie der Kerk, en bij het contract met de Kerk de belijdenisvraag niet is te ontgaan. Vandaar dat de „Practische Theologie“ slechts dalk bloede, waar de drijfkracht niet het leven der Kerk kwam en dat ze arm bleef bij de moderne Theologie. Van die zijde heeft men lange twee wegen verbetering willen brengen. Langs den religioes-geschiedelijken, waarin men de bovengenoemde scheiding voorstaat tusschen Wetenschap en Kerk, Universiteit en Seminarie, hoofd en hart. Doch dit dualisme beredert velen niet. Vandaar dat men een anderen weg zoekt in de verheffing der „Practische“ Theologie wederom tot haar volle eere van wetenschap, met de taak, om de wetenschappelijke resultaten, uit theoretischen drang naar waarheid zoeken geboren, vruchtbaar en bruikbaar te maken voor het leven der Kerk met haar praktisch-religieuze behoeften. Zoo echter wordt de Kerk (een „wereldende“ Kerk) niet anders dan het schip, dat wordt heen en weder geslingerd met de deinende golven eener Theologie, niet die de waarheid heeft, maar die haar zoekt.

Ook waar de Ambtelijke Theologie haar positie neemt in de openbare waarheid, is echter het uitgangspunt nog niet gelijk. Met name gran het Roomsche-Katholieke en het Protestantische beginsel te zeer uiteen, vooral in de Ambteleer, dan dat aan een gemeenschappelijke Ambtelijke Theologie zou te denken zijn. Zoo iets is wel van onderscheidene zijden beproefd ten aanzien van de verschillen op protestantischen bodem. Bepaaldelijk heeft men een universalistisch standpunt aanbevolen, waarbij de scheidslijn tusschen Lutherischen en Gereformeerden werd uitgewischt. Voor het meerendeel wordt echter gevoeld door oudere en jongere Theologen, dat de Ambtelijke Theologie den confessionneelen stempel niet kon missen, en de meest principieele figuren sagen de meeste kracht van hun werk uitgaan. Het wordt toegestaan, dat de machtsige stoot tot beoefening dezer vakken in wetenschappelijke zin is uitgegaan van de Gereformeerden, sedert Hyperius. Doch terwijl in Duitschland, vooral sedert Schleiermacher, de „Practische“ Theologie ijdertijd werd beoefend, werd dit deel der Theologie niet verder opgebouwd uit de gereformeerde beginselen. Daarom moet de draad weer worden opgenomen, waar die werd losgelaten, en op het fundament der Calvinistische Reformatie, bij het licht, dat later ontstak in, naar den eisch der tijden, het gebouw worden opgetrokken.

De invloed, die bij de beoefening der Ambtelijke Theologie uitgaat van het gereformeerde beginsel, wordt nu nader uiteengezet. Allereerst in de algeheele gebondenheid aan de H. Schrift. Deze afhankelijkheid van de H. Schrift draagt niet alleen tegenover Rome, maar zelfs tegenover de Lutherischen, een specifiek gereformeerde karakter. Hiermede hangt saam de physiologische methode van Nitsch e.a., waarbij men van de Schrift overgaat op de kerk, en aan de kerk, te weten in haar levensfunctie, het object dezer vakken ontleent. Hier ligt dan ook de fout van Schleiermacher. In aansluiting aan deze gebondenheid aan de Schrift, wordt beleden de goddelijke oorsprong van het Ambt. Van dit gezichtspunt uit beheerschen drie factoren de Ambtelijke Theologie: het supranaturele, het Christocratische en het ecclesiologische, welke alle drie bij de beschouwing van het Ambt tot recht moeten komen. In verband met de relatie van het Ambt tot Christus, waardoor de werking een organische is, wordt bestreden de opvatting van A. Harack en K. Soh. Maar ook bij de bepaling van de relatie tot de gemeente heeft het gereformeerde beginsel zijn betekenis. Het geeft n.l. helderheid in de beschouwing zoowel van het algemeen priesterchap der geloovigen als van de ecclesia invisibilis en visibilis. In de eerste plaats is er geen dualisme tusschen onzichtbare en zichtbare kerk, maar is Christus te houden voor het Hoofd ook der zichtbare kerk. En hierin ligt het geheim van den organischen en mystischen band tusschen Christus en zijn ambtsdragers. Voorts wordt naar dit beginsel de volheid van de ambten van Christus dieper gevat en het Leer-ambt niet als het éénige beschouwd, zodat het ambt tot veel rijker ontwikkeling kon komen. Door die deeling der ambten ziet de Diaconale Theologie vanzelf de velden van haar arbeid zich aangewezen. Vervolgens komt het priesterchap der geloovigen, als ambt, eerst tot zijn volle recht, door de gereformeerde onderscheiding tusschen het organische en institutionaire leven der kerk. De geloovigen zijn niet alleen object, maar ook object van handelen, zoowel in het binnen-als buiten-kerkelijke leven. De betekenis van dit beginsel wordt aangeduid o. a. met opzicht tot de Evangelisatie en de sending. Evenwel grijpt dit beginsel in, niet slechts ten aanzien van den principieelen onderbouw, maar ook ten aanzien van de wetenschappelijke theorie van de praxis van het Ambt, die de rechte uitoefening beoogt. Met het oog hierop wordt nog gewezen op den invloed, die uitgaat van de rechte beschouwing der verhouding tusschen natuur en genade, en op de betekenis der beginselen van de souverainiteit Gods en van de verheerlijking Gods.

Met toespoken tot de Directeuren der Vereniging, tot de curatoren en de Hoogleraren der Universiteit, tot de Deputaten der Gen. Synode voor het verband tusschen de Geref. Kerken en de Theol. Faculteit, en tot de studenten, werd deze rede besloten.

Deze rede, die met bekwaam spoed in het licht verscheen en thans reeds voor

ieder verkrijgbaar is, heeft de goede verwachting, die aangaande dezen nieuwen hoogleraar gekoesterd werd, zeker niet beschaamd. In soberen stijl opgetrokken, zonder oratorisch slerwerk — alleen in het slotwoord tot de studenten bleek het: pectus est quod disertum facit — gaf deze oratie blijk, dat de nieuwe hoogleraar uitnemend georiënteerd was op het terrein van de wetenschap, die hem toebetrouwd was, en dat hij met meesterlijke hand wist te teekenen het verschil tusschen de geestesrichtingen, die hier den toon aangeven. Zal reeds daarom deze rede op iederen deskundige een goeden indruk maken, voor ons schuilt de hoofdvraag dezer oratie toch hierin, dat Dr. Sillevius Smitt zoo duidelijk deed uitkomen, wat de betekenis is van het Gereformeerde beginsel, waarvan onze Vrije Universiteit uitgaat, voor de beoefening dezer vakken. Hierin nu lag een ongemene gelukkige greep. Gewoonlijk voert een hoogleraar, die voor 't eerst optreedt, een oratio pro domo; hij bepleit het hoog belang van de vakken, waarin hij onderwijst zal geven; ofwel hij deelt iets mede uit den tegenwoordigen stand der wetenschappelijke onderzoekingen, om daardoor de belangstelling van zijn hoorders te winnen. Dr. Sillevius Smitt heeft terecht gevoeld, dat aan een Universiteit, die op een dogmatischen grondslag staat, voor alle dingen noodig is, dat klaar en helder worde ingesien, wat uit dien grondslag voortvloeit voor de vakken, die hij onderwijst zal. Met een enkel zeer gelukkig gekozen beeld toont hij aan, waarom de Ambtelijke Theologie evenmin als de Dogmatiek — hij noemt ze de hand en het hart der Theologie — aan een Gereformeerde Universiteit gemist kunnen worden, omdat juist aan zulk een Universiteit het levende contact met de Kerk, waaruit de Theologie opkomt en waarvoor ze haar leerlingen voorbereidt, tot zijn recht moet komen, en omdat dit niet het minst door deze studie van de Ambtelijke Theologie geschiedt. Maar al weet hij van principieel standpunt uit het wetenschappelijk karakter en de eigenaardige plaats dezer studien in het lichaam der Theologie te bepalen, het is hem toch in de eerste plaats te doen, om de fundamenteelen te leggen en de architectonische lijnen aan te wijzen, waardoor de opbouw dezer vakken beheerscht moet worden. Hij doet dit antithetisch eerst tegenover de moderne en ethische richting; daarna tegenover de Roomsche Theologie, en ten slotte tegenover het Lutherische standpunt, om zoo steeds scherper belijnd het specifiek Gereformeerde beginsel te doen uitkomen en tegelijk aan te toonen, waarom alleen van dit Gereformeerde beginsel uit de zuiverste constructie van deze vakken en de rijkste vrucht van hare beoefening voor de Kerk te wachten is. Zoo spreekt uit deze oratie een man, die niet alleen ons Gereformeerde beginsel van harte liefheeft en zich niet schaamt het openlijk te belijden, maar ook een man, die met helder oog doorziet, welke gevolgen uit dat beginsel voortvloeien voor de vakken, die hij te onderwijzen heeft. Natuurlijk kon dit alles in het korte bestek eener oratie niet anders geschieden dan in den vorm van een schets. De nadere uitwerking moet nog komen. Maar als program van beginselen, waardeeren we deze oratie, waarmee Dr. Sillevius Smitt optrad, hoog. Het geeft ons hoop, dat hij naar het hier geteekende plan niet alleen zijn onderwijs zal inrichten, maar dat we van hem zullen ontvangen een handboek voor de ambtelijke Theologie, dat de roemrijke traditie van het Gereformeerde voorgeslacht, de traditie van een Hyperius en een Voetius, met eere zal handhaven.

De betekenis van de brochure van Dr. Wielenga, waarop we een vorig maal de aandacht vestigden, ligt niet alleen in de motivering van zijn besluit om voor de benoeming als Hoogleraar aan de Theologische School te bedanken — wat ten slotte een persoonlijke kwestie betreft — maar in het brede betoog, dat hij vooraf liet gaan, om het beeld te teekenen van den kerkelijken toestand. Is deze brochure niet ten onrechte eene confidentie genoemd, ze heeft met zekere andere bekende „confidentie“ dit gemeen, dat het persoonlijk feit de kapstok werd, waaraan de schrijver zijne beschouwingen ophing over den actueelen toestand van ons kerkelijk leven. En het is vooral om deze beschouwingen, dat we de brochure van Dr. Wielenga in veler handen wenschen.

Niet dat Dr. Wielenga een oplossing poogt te geven van het opleidingsvraagstuk, dat onze Kerken reeds zoo lang in spanning houdt. Hij ontraadt veeleer om zulk een oplossing te maken, waar ze naar zijn overtuiging allengs groeien moet. We moeten, gelijk hij het uitdrukt, haar niet willen afdwingen, zoolang we niet merken, dat God haar ons geven wil. Dat die oplossing komen zal, blijft hij gelooven. De nood der tijden zal tot concentratie van onze wetenschappelijke krachten nopen. Een nieuw geslacht zal deze geschillen, wier betekenis n.l. verre overschat is, te boven komen, en dan zullen vanzelf de handen broederlijk worden ineen geslagen om gemeenschappelijk te bouwen aan den tempel der Gereformeerde wetenschap. Zijn brochure eindigt dan ook niet met een sombere weklacht, maar met een profetie vol bijde hope: post tenebras lux — na de donkerheid komt het licht!

In afwachting van dien dageraad wil Dr. Wielenga pogen een goede oplossing te helpen voorbereiden. Hij doet dit niet door een streng principieel betoog, welke van beide standpunten het meest overeenkomstig Gods Woord en de geschiedenis onzer Gereformeerde Kerken is. Nog minder verdiept hij zich in een historisch-juridische beschouwing over hetgeen op de verschillende Synodes over deze kwestie is voorgevallen, om aan te toonen, aan

wien zijde het recht is. Zulk een betoog zou allicht nieuwe brandstof in het vuur hebben geworpen, en het doel dezer brochure is niet om den brand aan te wakkeren, maar juist om dien te helpen blusschen. Zijn doel is, om te doen voelen, dat de oorzaak van alle moeilijkheid niet schuilt in bepaalde personen, maar in de tweeslachtige positie, waarin de Theologische School zich bevindt. Omdat de School sinds 1892 de School van al onze Gereformeerde Kerken en niet van een bepaalde groep is, moet zij ook verzorgd, beschermd en geregeerd worden door onze Generale Synodes en de Curatoren, die op naar aanwijzing door de particuliere Synodes worden gekozen. Aangezien de meerderheid onzer Kerken echter veel liever de School met de Theologische faculteit zagsaamsmelten, weling voelt voor het zoogenaamde „beginnel“ van de eigen inrichting, wanneer het aan haar stond, zeker deze School niet langer in stand zou houden, ontstaat daardoor een onnatuurlijke verhouding, die zich telkens weer wrekt. De meerderheid, die uit trouw aan het gegeven woord en ook om den vrede der Kerken te bewaren, de Theologische School handhaaft, doet dit zonder geestdrift en bezegeling, meer als een concessie aan de minderheid, dan uit eigen liefde voor de School. En omgekeerd, de minderheid, die in de School de belichaming ziet van haar heilige beginsel en voor deze School niet geringe geldelijke offers brengt, voelt zich gekrenkt, omdat haar invloed op de verzorging der School zoo gering is en telkens het wantrouwen in haar hart binnensluip, dat men toch de School aan bloedaar moede wil laten sterven. Zoo tracht Dr. Wielenga duidelijk te maken, welke bewaren over en weer bestaan, opdat men elkander beter zou leeren begrijpen, en vooral opdat men eerlijk bekennen zou, waar de schoen wringt. Dat Dr. Wielenga die zelf een kind der Scheiding is, zich bij deze psychologische teekening het verast heenboog naar de voorstanders der School en zich vooral tot tolk maakte van hun beswaren, is niet onbegrijpelijk en duiden we hem niet euvel. Integendeel, het pleit voor zijn ridderlijke inborst, dat hij vooral pleitte voor de minderheid. Dat *De Wachter*, in plaats van dit dankbaar te erkennen, in haar kritiek op deze brochure juist het scherpst was, toont wel, hoe weinig haar redactie de gave bezit van te waardeeren wat niet geheel en onvoorwaardelijk op haar standpunt zich heeft gesteld. Onzerzijds verklaren we gaarne, dat dit ernstige woord van Dr. Wielenga tot onze consensie sprak en ons tot zelf-onderzoek noopte, of we wel steeds genoegzaam met deze bezwaren der minderheid rekening hadden gehouden.

Het slot van Dr. Wielenga's betoog nemen we hier dan ook gaarne over. Eerst wijst hij op het gebrek, dat wel eens de meerderheid aankleeft:

Aan de één zijde staat de „meerderheid“, die, als zij wil, het beslissende woord kan spreken, haar macht tot wil kan verheffen. Zij heeft de macht. Tot dusver heeft zij van die macht geen misbruik gemaakt. Integendeel, zij heeft, misschien niet steeds „van ganser harte“, der school gegeven wat haar toekomt. De curatoren hebben haar nimmer onrecht gedaan. Met name de laatste synode heeft getoond haar professoren te willen geven, die aan haar opbloei souden kunnen medewerken. Maar de verhouding zelf tot de school is daarom niet gezond. Naar den kijk, dien deze broeders op de kerkelijke wereld hebben, souden zij de school in haar tegenwoordige positie liefst niet gehandhaafd zien. Zij wenschen eenheid, samenbinding. Zij betreuren de mislukking op de Arnhemse synode. Het valt hun, begrijpelijkwijze, welens moeilijk, van harte voor de school te geven, te ijveren, te bidden.

En de vraag is gewettigd, of de broeders dezer „meerderheid“ te allen tijde wel alles vermeden hebben, wat de schoolvrienden krenken kon, of er wel steeds een zuivere harmonie geweest is tusschen hun „gedachten, woorden en werken“ ten opzichte van de school, of er wel steeds genoegzaam gerekend is met de zoo stille belofte, eenmaal ten aanzien van de school afgelegd, of wel immer genoegzaam bedachtzaamheid, geduld, en zelfverloochening is betracht?

Ze souden volmaakte heiligen moeten zijn, wanneer op deze vraag absoluut bevestigend geantwoord kon worden.

En daarna toont hij aan, dat ook de minderheid niet geheel vrij uitging:

Maar niet minder mag aangaande de „minderheid“, een vraag geopperd. Zij wordt geregeerd en toch — zij regert! Ten laatste heeft niet de wil der meerderheid, maar haar wil gesegepraald. Natuurlijk hebben deze broeders naar hun conscientie en naar hetgeen zij meenden hun heilig recht te zijn, gehandeld. Maar hebben zij wel steeds bedacht, dat ook de meerderheid met even oprechten ijver het heil der kerken en de eere des Konings gezocht en ook met een vrije conscientie voor God ten opzichte van de school gehandeld heeft? Zijn zij zich wel bewust, dat de oorzaak van vele dingen, die zij betreuren, niet in de personen allereerst, maar in de toestanden, de onnatuurlijke verhoudingen zelve, schuilt, en hebben zij nauwelidend onderzocht in hoeverre zij zelve voor deze toestanden verantwoordelijk zijn? Hebben zij zich rekenschap gegeven van de verstrekkende betekenis van het feit der dogmatiseering van het beginsel der kerkelijke opleiding? Hebben zij overwogen of de publieke taal, die zij aanhief, met name tegen de broeders der V. U., wel steeds vrij van krenking, verdachtmaking was, en of er in hun excludentisme ten opzichte van de theologische faculteit te Amsterdam niet een gisvend onrecht lag? Is haar liefde voor de school niet soms in voorliefde (met haar twee kinderen conservatie en fanatisme) ontaard?

Ons dunkt, dat indien beide partijen deze lessen ter harte nemen, veel wat thans tot verbittering leiden moet, zou wegvallen en juist daardoor de weg zou gebaad worden om elkander beter te verstaan en te waardeeren. En alleen langs dien weg is een goede oplossing van deze kwestie te verkrijgen.

De
slen die
hatalijk
de dien
hoe n
verklaa
leugen
debat
het de
Roodhu
de Oos
onwaar
had uit
de hee
sou de
zoeken,
was“
onder d
Op h
Intussch
wel het
het ver
benoem
klaarde,
Noordt
kwam,
zij gesc
voorkwa
Dr. No
het onz
gemaakt
oorspron
dit geh
worden,
en de
Staat
En nog
noeming
Dr. Vis
zelfs nie
Roodhu
mede do
in welk
deeling
kan, m
waarde
leide va

1. CH
BAR“ 191
Cointre. (O
Ook of ge
gevestigd.
Hij ver
stelling g
die naar l
zij de ster
„n Mool
Maar h
Scheurkale
Wat het
wel niet
blok plaai
op Nieuw
bezuurlijk
Als de t
En, voor
het blok
kalender g
Ken sp
gewoonlijk
goed sticht
s. PALE
MET LEVEN
TID. Vrij
M. LOM
woord vo
pen. J. H.
Dit boek
Noordhu
Lom's Vo
In een s
woordige
geschiedt
I voorwo
bij de Oo
ting onder
van Dr. L
beter vern
Hiet is 'n
klimmende
Er word
bewoners
positie det
leven; het
Jerusalem
waarin, —
niet ieder
leers dan
H. B. scho
schooloude
vereniging
deering va
Het is
planjes.
3. C.
KLINKE B
krijgen va
Kampen.
Ik zal v
vriend en
LOOMAN, g
Ik heb
als gymnast
er te va
woord regt
dat men
uit men
Toch wil
van Gouin
gedaan me
Gids. Als
nog steeds
LINDROED
en een zij
waar hij z
seer verdi
beschrkte.
kennis om
dat Loom
is verheide
Toch wil
zelf schrijft
Bijbelleser
tot speciale
En voor
treffelijke
leiding to
Men segge
noodig is
eenige weg
Want alka
den Bijbel
ben ook